

Čtenářská gramotnost v uzlových bodech vzdělávání

metodický podpůrný materiál
pro projekt PPUČ

Gramotnosti.pro život!

NPI ČR 2020

Autorský tým:

Hana Havlínová

Štěpánka Klumparová

Hana Košťálová

Petr Koubek

Jana Kropáčková

Andrea Mouchová

Hana Splavcová

Miloš Šlapal

Úvod

Představujeme vám publikaci *Čtenářská gramotnost v uzlových bodech vzdělávání*. Publikace vznikla pro učitele mateřských a základních škol jako nástroj, který usnadňuje stanovování výukových cílů a poskytuje podporu pro sledování pokroku dětí a žáků ve čtenářské gramotnosti napříč praxí školy. Primárním cílem je poukázat nejen na to „co“ a „proč“ učit, ale především „jak“ učit, aby každé dítě a každý žák dosáhl v daném období maximálního rozvoje ve čtenářské gramotnosti.

Daná gramotnost se rozvíjí tím, že si děti a žáci uvědomují, že to, co se sami naučí, je jim užitečné v nejrůznějších životních situacích. Rozvoj gramotnosti založte na maximální podpoře samostatnosti dětí a žáků. Využívejte k tomu co nejvíce prvků formativního hodnocení: ať děti a žáci znají vzdělávací cíle a kritéria hodnocení, učí se je používat a tím jim lépe rozumět při sebehodnocení a vrstevnickém hodnocení.

Smyslem tohoto materiálu je nabídnout pro jednotlivá období vzdělávání výukové cíle, se kterými budou moci učitelé kontinuálně pracovat. Dobře formulované cíle umožní výuku účinně reflektovat a společně diskutovat její plánování. Metody i formy aktivního učení jsou zcela klíčové, přičemž je nutné volit adekvátní postupy s ohledem na zralost dítěte/žáka, jeho potřeby v oblasti podpůrných opatření a vycházet maximálně z jeho vlastní zkušenosti. Pro efektivní dosahování cílů učení je rovněž důležité s dětmi, ale zejména se žáky základního vzdělávání, reflektovat jejich osobní zkušenosti z procesu učení. Tedy zejména sbírat a analyzovat společně s mladými čtenáři důkazy o zažitém, naučeném, prozkoumaném či objeveném. Cíle, formy, metody, reflexe a sebereflexe tvoří jeden celek, který vede učitele k promýšlení dalších vzdělávacích postupů. V tomto ohledu je zejména vhodné si všimnout výsledků učení každého dítěte nebo žáka a promýšlet, jak výuku na příště zorganizovat a vést ještě lépe. Uvedené postupy vám též umožní pochopit čtenářskou gramotnost jako příležitost k ještě efektivnější výuce vašeho předmětu.

Prohlédněte si také video a metodické komentáře k tomu, jak s tímto materiálem v praxi MŠ a ZŠ pracovat.

Video najdete na www.gramotnosti.pro/OVUintro

Co je čtenářská gramotnost

Čtenářská gramotnost je schopnost uplatnit získané vědomosti, dovednosti, návyky, postoje a hodnoty při práci s texty v nejširším slova smyslu. Utváří se celoživotně. Vzdělávání otevírá možnosti pro její systematický rozvoj. Čtenářská gramotnost má dvě hlavní linie: základní a kritickou. Základní čtenářská gramotnost zahrnuje znalosti, dovednosti a postoje uplatňované při výběru textu podle potřeby a vlastní čtení s porozuměním celku nebo části textu, včetně vyhledání konkrétní informace. Kritická čtenářská gramotnost zahrnuje znalosti, dovednosti a postoje využitelné při hodnocení informací v textu s ohledem na jeho obsahovou a formální stránku (např. argumentace); posuzování textů v jejich kontextu a porovnávání s vlastní zkušeností; způsoby čtení, čtenářské strategie s ohledem na situaci, účel čtení a charakter textu, odolnost při čtení atp.

Čtenářská gramotnost zahrnuje tyto složky:

1. Vztah ke čtení
2. Porozumění textu a interpretace
3. Posuzování obsahu a formy textu
4. Čtenářská nezávislost

Vstřícný vztah ke čtení chápeme jako základní předpoklad pro další rozvoj čtenářství a čtenářské gramotnosti. Pokud u dítěte vznikne zaujetí četbou a vytvoří se také návyk pravidelného čtení, které mu přináší zážitek z četby, zvyšuje se šance, že se jeho čtenářské dovednosti a znalosti budou rozšiřovat.

Porozumění textu je v českém školním prostředí věnována tradičně pozornost, žáci mají častou příležitost vyhledávat informace a určovat hlavní myšlenky textu. Učitelé mohou z této oblasti vycházet a čerpat z ní sebedůvěru pro vytváření příležitostí pro rozvoj obtížnějších složek ČG. Při **interpretaci** se čtenáři snaží o přesnější nebo komplexnější porozumění smyslu textu jeho propojením s vlastními znalostmi a čtenářskými i životními zkušenostmi. Svě porozumění obohacují přemýšlením o interpretacích druhých. V poznámce uvádíme, co vše je zahrnuto pod pojem *text*¹ v tomto dokumentu.

Jen poměrně zřídka se čeští žáci setkávají s úkoly, které se zaměřují na **posouzení textu**, a to především naposouzení toho, jakou úlohu hraje jeho **forma**. Posuzování textu přitom hraje stále větší roli, spolu s tím, jak se neustále zvyšuje množství a rozmanitost textů, zvláště v elektronickém prostředí. Zkušený čtenář také zkoumá okolnosti, v kterých text funguje, snaží se odhalit autorův záměr a prostředky, jimiž působí na čtenáře.

Chceme, aby se z dětí stali nezávislí a přemýšliví čtenáři. **Nezávislý čtenář** uvážlivě volí četbu, reflektuje průběh svého čtení a čtenářství, využívá vhodné strategie a postupy při práci s texty.

Jednotlivé složky, linie a konkrétní dovednosti jsou ve skutečnosti komplexně propojené. Jejich rozčlenění a zvýraznění vychází z praktických potřeb rozvoje čtenářské gramotnosti².

Očekávané výstupy pro čtenářskou gramotnost

Čtenářská gramotnost v uzlových bodech vzdělávání

Čtenářská gramotnost	Předškolní období Na konci předškolního vzdělávání	První období Na konci 3. ročníku základního vzdělávání	Druhé období Na konci 5. ročníku základního vzdělávání	Třetí období Na konci 7. ročníku základního vzdělávání	Čtvrté období Na konci 9. ročníku základního vzdělávání
1. Vztah ke čtení Dítě/žák:					
Výběr textů pro zážitek z četby	ČG-0-1-01 Začíná si vybírat knihy anebo jiné texty podle ilustrací, podle obalu, podle svého zájmu a s pomocí dospělého.	ČG-1-1-01 Začíná si samostatně vybírat knihy anebo jiné texty, které mu přinášejí čtenářský zážitek.	ČG-2-1-01 Samostatně si vybírá knihy anebo jiné texty, které mu přinášejí čtenářský zážitek. Jeho čtenářské preference se často řídí doporučením od spolužáků, tématem nebo žánrem.	ČG-3-1-01 Začíná si vybírat náročnější knihy anebo jiné texty pro zážitek; začíná projevovat svůj odstup od tematiky a žánrů dětské četby. Při výběru se často řídí předchozí zkušeností s autorem, příslušností knihy k sérii nebo žánru i panujícím trendem (filmy, móda, reklama).	ČG-4-1-01 Při výběru knihy anebo jiných textů projevuje svůj odstup od tematiky a žánrů dětské četby, vyhledává složitější a vyspělejší náměty.
Rozšiřování čtenářských teritorií	ČG-0-1-02 Vrací se rád ke svým známým a oblíbeným knihám.	ČG-1-1-02 Čte své oblíbené knihy textů uměleckých i věcných.	ČG-2-1-02 Zkouší zajímavost různých žánrů. Začíná číst knihy s menším počtem ilustrací.	ČG-3-1-02 Vědomě si rozšiřuje žánrové rozpětí své četby, vyhledává nová zajímavá témata a problematiku. Opouští dětské knihy, které ho dosud uspokojovaly.	ČG-4-1-02 Čte texty nejrůznějších žánrů, vyhledává i stylovou rozmanitost textů, zaplňuje čtenářská teritoria. Vybírá si i knihy pro dospělé.
Důvěra ve čtení	ČG-0-1-03 Těší se na čtenářské chvílky, soustředěně naslouchá čtenému textu, podle své volby se zapojuje do vyprávění nebo do diskuze o přečteném.	ČG-1-1-03 Čte celé knihy a zpravidla je dočítá. Sahá po textech, když chce získat informace i zážitky. Vyhledává příležitosti k hovorům o knihách a textech.	ČG-2-1-03 Čte knihu za knihou, užívá si příběhů i informací. Vyhledává příležitosti k hovorům o knihách a textech.	ČG-3-1-03 Ze čtení čerpá oporu pro přemýšlení o světě dospělých a o sobě. Vyhledává příležitosti k hovorům o knihách a textech.	ČG-4-1-03 Čtenářská vybavenost mu umožňuje jít pod povrch textů, rozumět i hlubším významům a sdělením, vytvářet si podloženější postoje a názory a uplatňovat je v diskuzi.

Čtenářská gramotnost v uzlových bodech vzdělávání

Čtenářská gramotnost	Předškolní období Na konci předškolního vzdělávání	První období Na konci 3. ročníku základního vzdělávání	Druhé období Na konci 5. ročníku základního vzdělávání	Třetí období Na konci 7. ročníku základního vzdělávání	Čtvrté období Na konci 9. ročníku základního vzdělávání
2. Porozumění textu a interpretace Dítě/žák:					
Vyhledávání a propojování přímo i nepřímo vyjádřených informací podle účelu čtení	<p>ČG-0-2-01 Na cizí podnět nebo z vlastní potřeby najde informaci v obrázku, případně v pikto-gramu, nebo si ji vybaví ze slyšeného textu.</p> <p>ČG-0-2-02 Porovnává informace z textu s obrázkem a propojuje je.</p>	<p>ČG-1-2-01 Vyhledá podle potřeby v jednoduchém textu nebo jiném informačním zdroji přímo vyjádřenou informaci; s dopomocí najde i informaci nepřímo vyjádřenou.</p> <p>ČG-1-2-02 Porovnává a propojuje informace z textu včetně obrázků.</p>	<p>ČG-2-2-01 Vyhledává přímo i nepřímo vyjádřené informace v textu nebo jiném informačním zdroji (včetně on-line zdrojů) podle účelu čtení.</p> <p>ČG-2-2-02 Porovnává a propojuje informace z textů, včetně obrázků.</p> <p>ČG-2-2-03 Všimá si kvality informací i zdrojů, z kterých informace čerpá.</p>	<p>ČG-3-2-01 Vyhledává informace v různých druzích textů včetně multimodálních¹.</p> <p>ČG-3-2-02 Porovnává a propojuje informace z textů, včetně obrázků.</p> <p>ČG-3-2-03 Při vyhledávání si ověřuje kvalitu informací i zdrojů, z kterých informace čerpá.</p>	<p>ČG-4-2-01 Samostatně (průběžně a podle potřeby) vyhledává informace ve všech typech textů včetně multimodálních.</p> <p>ČG-4-2-02 Porovnává a propojuje přímo i nepřímo vyjádřené informace.</p> <p>ČG-4-2-03 Při vyhledávání si průběžně a podle potřeby ověřuje a vyhodnocuje relevanci, aktuálnost a věrohodnost informací i zdrojů, z kterých informace čerpá.</p>
Nalezení důležitých informací a myšlenek textu a shrnutí	<p>ČG-0-2-04 Odhadne obsah či děj podle ilustrací nebo obálky knihy; povídá si, o čem je čtený text.</p>	<p>ČG-1-2-04 S dopomocí najde jednotlivé důležité informace či momenty v textu.</p>	<p>ČG-2-2-04 Najde jednotlivé důležité informace či momenty v textu.</p>	<p>ČG-3-2-04 Najde důležité informace či momenty v textu, vnímá jejich význam pro sebe i jiné adresáty.</p>	<p>ČG-4-2-04 Najde důležité informace či momenty v textu, posuzuje jejich význam pro sebe i jiné adresáty.</p>

Čtenářská gramotnost v uzlových bodech vzdělávání

Čtenářská gramotnost	Předškolní období Na konci předškolního vzdělávání	První období Na konci 3. ročníku základního vzdělávání	Druhé období Na konci 5. ročníku základního vzdělávání	Třetí období Na konci 7. ročníku základního vzdělávání	Čtvrté období Na konci 9. ročníku základního vzdělávání
		<p>ČG-1-2-05 S dopomocí najde v textu místa, která sdělují důležitou myšlenku.</p> <p>ČG-1-2-06 S dopomocí shrne, o čem text hlavně je a co se v něm tvrdí.</p>	<p>ČG-2-2-05 Najde a zformuluje bez většního zkreslení některé důležité myšlenky textu a podpoří je důkazy v textu. S dopomocí se dobere toho, kterou myšlenku lze považovat za hlavní.</p> <p>ČG-2-2-06 Samostatně shrne, o čem text je.</p>	<p>ČG-3-2-05 Najde a výstižně zformuluje některé důležité myšlenky v náročnějším textu a podpoří je důkazy v textu, porovná je s vlastními myšlenkami nebo zkušenostmi a s oporou textu navrhne, kterou myšlenku považovat za hlavní.</p> <p>ČG-3-2-06 Stručně a přehledně shrne, o čem text je.</p>	<p>ČG-4-2-05 Najde a výstižně zformuluje důležité myšlenky v náročném textu.</p> <p>ČG-4-2-06 Stručně a přehledně shrne, o čem text je, a zahrne i patrný autorský záměr, případně adresáta textu.</p>
Propojování textu s vlastními znalostmi a zkušenostmi a interpretace	<p>ČG-0-2-07 Všimá si shod a rozdílů mezi tím, co čte, a vlastními zkušenostmi a znalostmi a povídá si o tom s ostatními. Jednoduše při tom odkazuje na konkrétní ilustrace.</p>	<p>ČG-1-2-07 Hledá shody a rozdíly mezi tím, co čte, a mezi vlastní zkušeností, znalostmi a světem. Jednoduše při tom odkazuje na konkrétní místa v textu nebo ilustraci.</p> <p>ČG-1-2-08 S dopomocí vyvodí jednoduché informace či závěry.</p>	<p>ČG-2-2-07 Propojuje informace, myšlenky, názory i postoje z četby textů s vlastními znalostmi, zkušenostmi a názory.</p> <p>ČG-2-2-08 Vyvozuje jednoduché informace či závěry a dokládá je textem.</p>	<p>ČG-3-2-07 S dopomocí propojuje informace, myšlenky, názory a postoje z četby náročných textů s vlastními znalostmi, zkušenostmi a názory.</p> <p>ČG-3-2-08 Z nalezených informací vyvozuje další souvislosti nebo závěry, mj. též o autorském záměru a o adresátovi. Vyslovuje závěry, domněnky a hypotézy a dokládá je textem.</p>	<p>ČG-4-2-07 Propojuje myšlenky, názory, postoje z četby náročných textů s vlastními znalostmi, zkušenostmi a názory.</p> <p>ČG-4-2-08 Tvoří a formuluje podložené interpretace textu, v diskusi se podílí na vyjasňování své interpretace i interpretací druhých; své závěry a hypotézy dokládá textem.</p>

Čtenářská gramotnost v uzlových bodech vzdělávání

Čtenářská gramotnost	Předškolní období Na konci předškolního vzdělávání	První období Na konci 3. ročníku základního vzdělávání	Druhé období Na konci 5. ročníku základního vzdělávání	Třetí období Na konci 7. ročníku základního vzdělávání	Čtvrté období Na konci 9. ročníku základního vzdělávání
Práce s grafickým zobrazením	<p>ČG-0-2-09 S dopomocí porozumí jednoduchým grafickým zobrazením (např. nakreslí podle obrázkového návodu postavíčku, složí lodičku).</p>	<p>ČG-1-2-09 Najde potřebnou informaci v jednoduchém schématu grafickém zobrazení.</p> <p>ČG-1-2-10 S dopomocí pozná, ke které části textu patří připojené grafické zobrazení.</p>	<p>ČG-2-2-09 Najde potřebnou informaci ve složitějším grafickém zobrazení.</p> <p>ČG-2-2-10 Rozpozná a využívá u grafického zobrazení vysvětlivky nebo poznámky; pozná, ke které části textu patří připojené schéma.</p>	<p>ČG-3-2-09 Pohotově najde v základních typech grafických zobrazení (např. tabulka, křivka, sloupcový graf, mapa, schéma) potřebnou informaci; chápe, jak jsou údaje v grafickém zobrazení uspořádány.</p> <p>ČG-3-2-10 Propojí jednotlivé položky grafického zobrazení s příslušnými pasážemi průvodního textu.</p> <p>ČG-3-2-11 Vyvodí závěry opírající se o informace z grafického zobrazení.</p>	<p>ČG-4-2-09 Najde v složitějším grafickém doplnění textu (v koláčovém grafu, víceúrovňové tabulce, v mapě výskytů některého jevu) potřebné informace; získá informaci z map či grafů, ve kterých je zachycena změna nebo kontrast.</p> <p>ČG-4-2-10 Vysvětlí, jak konkrétně informace zpracované graficky souvisí s informacemi ve verbální části textu, kterou mají doprovázet či ilustrovat.</p> <p>ČG-4-2-11 Kriticky přistupuje k informacím získaným z grafických zobrazení³.</p>
Hledání obrazného významu		<p>ČG-1-2-12 S dopomocí porozumí smyslu jednoduchého obrazného nebo alegorického textu.</p>	<p>ČG-2-2-12 Samostatně porozumí smyslu jednoduchého obrazného nebo alegorického textu (např. nesložitě básně pro děti).</p> <p>ČG-2-2-13 S dopomocí odhaluje, jak se na smyslu textu podílejí obrazné a symbolické významy slov a motivů.</p>	<p>ČG-3-2-12 S dopomocí utváří a formuluje celkový smysl složitějších alegorických a symbolických textů.</p> <p>ČG-3-2-13 Samostatně odhaluje obrazné nebo symbolické významy slov a motivů v textu.</p>	<p>ČG-4-2-12 Samostatně rozpoznává doslovný i obrazný smysl textu.</p> <p>ČG-4-2-13 Svou interpretaci textu opírá o složitější nebo skrytější alegorické a symbolické významy slov, motivů i dalších prvků textu.</p>

Čtenářská gramotnost v uzlových bodech vzdělávání

Čtenářská gramotnost	Předškolní období Na konci předškolního vzdělávání	První období Na konci 3. ročníku základního vzdělávání	Druhé období Na konci 5. ročníku základního vzdělávání	Třetí období Na konci 7. ročníku základního vzdělávání	Čtvrté období Na konci 9. ročníku základního vzdělávání
3. Posuzování obsahu a formy textu Dítě/žák:					
Forma a uspořádání textu	<p>ČG-0-3-01 Rozpozná různé typy jednoduchých textů (báseň, pohádku, příběh, naučný text); začíná rozpoznávat základní stavební prvky a rysy textu (nadpis, obálka knihy, kde text začíná a končí).</p> <p>ČG-0-3-02 Všímá si obrázků a vizuálních prvků a povídá si o nich.</p>	<p>ČG-1-3-01 Rozpozná různé typy textů a s dopomocí si všímá jejich stavebních prvků (např. verš, rým, sloka, kapitola, název).</p> <p>ČG-1-3-02 Všímá si, jak obrázky a vizuální prvky přispívají k porozumění významu textu.</p> <p>ČG-1-3-03 Začíná využívat různé rysy textů (např. nadpis, obsah, poznámky, ikony, tučně vytištěné písmo) k tomu, aby našel v textu místa, která obsahují potřebné informace.</p>	<p>ČG-2-3-01 S dopomocí si všímá rozdílů v uspořádání jednotlivých typů textů (např. mezi poezií a prózou, oficiálním dopisem a běžnou internetovou komunikací). Všímá si, jaké stavební prvky má umělecký či informační text (např. verš, rým, sloka, odstavec, kapitola).</p> <p>ČG-2-3-02 Popisuje, jak obrázky a vizuální prvky přispívají k porozumění významu textu.</p> <p>ČG-2-3-03 Využívá různé rysy textů (např. nadpis, obsah, poznámky, ikony, tučně vytištěné písmo) k tomu, aby našel v textu místa, která obsahují potřebné informace.</p>	<p>ČG-3-3-01 Hledá shody a rozdíly v uspořádání událostí, myšlenek nebo informací ve dvou a více textech. Začíná uvažovat o tom, jak forma a uspořádání textu ovlivňuje čtenáře. Analyzuje, jak se jednotlivé stavební prvky (např. epizoda, refrén, citát, podtitulek) hodí do celku textu.</p> <p>ČG-3-3-02 Všímá si, jak obrázky, vizuální prvky i samotné umístění textu (např. mezi další texty a odkazy na webové stránce) ovlivňují vyznění textu.</p> <p>ČG-3-3-03 Zná a využívá různé rysy textů (např. tučné písmo, rejstřík) a vyhledávací nástroje (klíčové slovo, lišty, hypertextové odkazy) k tomu, aby efektivně našel potřebné informace.</p>	<p>ČG-4-3-01 Posuzuje, jak celkové uspořádání textu (např. druh, žánr, kompozice) i jeho jednotlivé části (např. odstavec, sloka, název) přispívají k jeho významu a ovlivňují čtenáře. Hledá shody a rozdíly v uspořádání různých textů a analyzuje, jaký účinek takové rozdíly přinášejí.</p> <p>ČG-4-3-02 Posuzuje, jak obrázky, vizuální prvky i samotné umístění textu (např. mezi další texty a odkazy na webové stránce) ovlivňují vyznění textu.</p> <p>ČG-4-3-03 Zná a využívá různé rysy textů (např. poznámkový aparát), používá pokročilé vyhledávací nástroje k tomu, aby efektivně našel potřebné informace a ověřil kvalitu informace či zdroje.</p>

Čtenářská gramotnost v uzlových bodech vzdělávání

Čtenářská gramotnost	Předškolní období Na konci předškolního vzdělávání	První období Na konci 3. ročníku základního vzdělávání	Druhé období Na konci 5. ročníku základního vzdělávání	Třetí období Na konci 7. ročníku základního vzdělávání	Čtvrté období Na konci 9. ročníku základního vzdělávání
Autor a adresát		<p>ČG-1-3-04 S dopomocí odhalí v přiměřeném textu autorský záměr. S dopomocí si všímá toho, čím konkrétně se autor snaží zaujmout čtenáře.</p> <p>ČG-1-3-05 S dopomocí si všímá toho, koho by mohl jednoduchý text zaujmout a proč.</p>	<p>ČG-2-3-04 Odhalí v přiměřeném textu autorský záměr. Všímá si prostředků, kterými autor podporuje svůj záměr a ovlivňuje čtenáře.</p> <p>ČG-2-3-05 Pátrá v textu po tom, pro jaké čtenáře (věk, potřeby, zájmy, životní situace) je text zamýšlen, jednoduše dokládá svoje závěry textem.</p>	<p>ČG-3-3-04 Odhalí v uměleckém, publicistickém, odborném či prostě sdělovacím textu autorský záměr. Popisuje prostředky, kterými autor podporuje svůj záměr a ovlivňuje čtenáře (čím konkrétně zasahuje emoce čtenářů a zvyšuje jejich prožitek, čím konkrétně může čtenáře manipulovat...)</p> <p>ČG-3-3-05 Přemýšlí o tom, proč různí čtenáři (adresáti), které zná, mohou na stejný text reagovat různě.</p>	<p>ČG-4-3-04; ČG-4-3-05 Vysvětluje, jak se autorovi daří v textu dosáhnout u adresátů svého záměru⁴, posuzuje účinnost prostředků, kterými autor podporuje svůj záměr a ovlivňuje čtenáře a vysvětluje, proč různé skupiny adresátů mohou reagovat na texty různě.</p>
Okolnosti, ve kterých funguje text (kontext)		<p>ČG-1-3-06 Porovnává sebe a své zkušenosti s postavami, hledá shody a rozdíly mezi tím, co čte, a mezi vlastními zkušenostmi, znalostmi a světem.</p>	<p>ČG-2-3-06 S dopomocí a později samostatně vyjadřuje osobní pohled na jednání postavy a spekuluje o tom, jak by se zachoval on sám, postupně si všímá toho, že jedná jinak než postava v knize proto, že žije v jiných souvislostech (kontextu) než postava nebo autor, který postavu vytvořil.</p>	<p>ČG-3-3-06 Všímá si, jak jsou v textu podávány postavy, jak jsou prezentována fakta a události, a uvažuje o příčinách vyplývajících z dobových, geografických, místních, kulturních souvislostí a okolností.</p>	<p>ČG-4-3-06 Uvažuje o tom, jak jsou názory, události, chování postav a další složky textu ovlivněny dobovými, geografickými, kulturními a jinými souvislostmi a okolnostmi.</p> <p>ČG-4-3-07 Pátrá, zda jsou v textu určité společenské skupiny podávány se (skrytými) stereotypy, které slouží zájmům jiných skupin.</p>

Čtenářská gramotnost v uzlových bodech vzdělávání

Čtenářská gramotnost	Předškolní období Na konci předškolního vzdělávání	První období Na konci 3. ročníku základního vzdělávání	Druhé období Na konci 5. ročníku základního vzdělávání	Třetí období Na konci 7. ročníku základního vzdělávání	Čtvrté období Na konci 9. ročníku základního vzdělávání
4. Čtenářská nezávislost					
Dítě/žák:					
Výběr textů podle účelu čtení a rozhodování o jeho užití	ČG-0-4-01 Vybírá si text podle potřeby (encyklopedii, když se chce něco dozvědět...).	ČG-1-4-01 Vyhledává text podle potřeby nebo situace.	ČG-2-4-01 Ujasňuje si, k jakému účelu má jeho četba v danou chvíli vést, a podle toho hledá a vybírá odpovídající text, přihlíží při výběru k dalším podmínkám a okolnostem (např. k času na četbu, podrobnosti, informacím).	ČG-3-4-01 Rozpozná znaky, které mu umožní lépe se rozhodnout, zda je text vhodný k jeho účelu čtení. Podle toho se rozhoduje, jak s textem naloží. Mezi jeho účely čtení přistupuje i potřeba skrze četbu pochopit něco ze svého života a světa kolem sebe.	ČG-4-4-01 Volí vhodný text v souladu s účelem čtení, volbu zdůvodňuje, vhodnost textu vyhodnocuje. Opustí text, který nevyhovuje jeho účelu. ČG-4-4-02 Po přečtení textu se kriticky zamýšlí: Co udělám s tímto textem (Budu nějak jednat? Změní se nějak moje rozhodování a jednání?)
Metakognice - čtenářské strategie	ČG-0-4-03 Doptává se, pokud něčemu nerozumí, odhadne význam neznámého slova; používá ilustrace k lepšímu porozumění textu	ČG-1-4-03 S dopomocí používá základní strategie pro porozumění textu, např. monitoruje své čtení, při čtení si klade otázky, předvídá, vizualizuje, propojuje s vlastní zkušeností, vyjasňuje si neznámá slova.	ČG-2-4-03 Používá základní strategie pro porozumění textu, např. předvídání, vizualizace, propojování s vlastní zkušeností, vyjasňování neznámých slov.	ČG-3-4-03 Vědomě používá základní strategie pro porozumění textu, např. předvídání, vizualizace, propojování s vlastní zkušeností, vyjasňování neznámých slov. Všimá si, když je text složitý, když něčemu v textu nerozumí; s dopomocí volí strategie vedoucí k porozumění.	ČG-4-4-03 Volí vhodné strategie čtení (způsoby čtení) v souladu s účelem čtení, vyhodnocuje jejich účinnost, podle potřeby je mění. ČG-4-4-04 Monitoruje průběžně své porozumění čtenému textu, volí strategie překonávající neporozumění.

Čtenářská gramotnost v uzlových bodech vzdělávání

Čtenářská gramotnost	Předškolní období Na konci předškolního vzdělávání	První období Na konci 3. ročníku základního vzdělávání	Druhé období Na konci 5. ročníku základního vzdělávání	Třetí období Na konci 7. ročníku základního vzdělávání	Čtvrté období Na konci 9. ročníku základního vzdělávání
Metakognice – reflexe čtení a čtenářství	ČG-0-4-05 Reflektuje svůj čtenářský zážitek; rozhodne, co se ještě potřebuje dozvědět; co chce dál číst.	ČG-1-4-05 S dopomocí reflektuje své čtení a čtenářství. Rád sdílí své čtenářské zkušenosti a zážitky v komunitě čtenářů, cení si návštěvy v knihovně.	ČG-2-4-05 Začíná samostatně reflektovat své čtení a čtenářství. Reflexi opírá o sdílení s ostatními, stanovuje si čtenářské cíle.	ČG-3-4-05 Samostatně reflektuje své čtení a čtenářství a rozšiřuje čtenářské cíle.	ČG-4-4-05 Samostatně reflektuje své čtení a čtenářství. Stanovuje si čtenářské cíle, vyhodnocuje jejich dosažení, cíle upravuje nebo stanovuje nové.

Poznámky:

- 1 V posledních dvaceti letech se rozšiřuje **pojetí textu**. Dlouho se textem mínilo především psané (a tištěné), případně před čítané nebo recitované sdělení. Digitální technologie přinesly nové možnosti sdělování – texty se kombinují se sdělováním zvukovým, obrazovým, obrazově pohybovým (animace, video); texty se propojují s dalšími texty (hypertext), často mizí rozdíly mezi jazykovými kódy: sociolekt se mísí se spisovným jazykem a prostředky, i celými pasážemi přejatými z jiných jazyků (multilingválnost). Hovoří se o multimodálních, tedy textech, které jsou tvořeny prostřednictvím různých způsobů vyjadřování sdělovaného. Prostřednictvím sociálních sítí a dalších aplikací s možností „náhradní identity“ se profesionálně tvoří utilitární text a sdělení „na míru“ k manipulaci a ty jsou šířeny prostřednictvím své lákavosti pro určité skupiny lidí, využívající důvěryhodnosti v komunikaci mezi známými a lidmi s obdobnými sociálními a životními zkušenostmi.
- 2 Poznámka k tématu „**pisatelství**“. Materiál se zaměřuje na čtenářskou gramotnost v užším slova smyslu tak, aby byl užitečný pro pedagogickou veřejnost. Jedná se o soubor čtenářských dovedností, při jejichž rozvoji se výrazně uplatňuje, v jaké situaci čtenář čte, proč sahá ke konkrétnímu zdroji, jakým způsobem čte (hluboké čtení, prožitkové čtení, povrchní čtení k vyhledání informace, námátkové čtení orientované emocemi typické pro sociální sítě aj.).
- 3 Všimá si, jak mohou grafická zobrazení doplňující verbální pasáže textů: grafy, tabulky, schémata, ilustrativní obrázky a fotografie ovlivňovat adresáty, cíleně působit na jejich emoce, jak je autoři využívají k ovlivňování názorů, mínění.
- 4 Např. dosáhnout záměru pobavit, varovat, vyzvat k činu, ale také působit na emoce čtenářů, přesvědčit o určitém názoru atd.

Materiál byl vytvořen v rámci projektu [Podpora práce učitelů \(PPUČ\)](#), který byl spolufinancován z Evropských strukturálních a investičních fondů a jehož realizaci zajišťoval [Národní pedagogický institut České republiky](#). Projekt kampaní [Gramotnosti.pro život](#) a svými dalšími aktivitami podporuje pedagogy základních a mateřských škol v jejich snaze rozvíjet čtenářskou, matematickou a digitální gramotnost (tzv. základní gramotnosti) i infromatické myšlení žáků a dětí.

Další sdílení a úpravy materiálu jsou možné za podmínek licence [CC BY-SA 4.0 Mezinárodní](#). Uvádějte jako primární URL materiálu adresu www.gramotnosti.pro a autory uveďte zkratkou [PPUC-ČG-OVU-tým](#). Na stránce www.gramotnosti.pro/ovu-cc najdete další konkrétní tipy, jak lze v souladu s podmínkami otevřené licence aktivitu upravovat či šířit. Diskutujte a ohodnoťte aktivitu na stránce Elektronické materiály (<https://ema.rvp.cz/>) na Metodickém portálu RVP.CZ.

Registrační číslo projektu: CZ.02.3.68/0.0/0.0/15_001/0002110

